

מהיקות השבת

יו"ל ע"י ישיבת חיים של תורה – לובלין פניה"ק ירושלים ת"ו | בראשות הגאון רבי מנחם ברוך יאועו שליט"א תלמידו של מרן פוסק הדור בעל 'שבת הלוי' זצוק"ל

מהיקות הויסנים

בטח בה' ותגיד לא יתהפך...

ברצוני לפרסם נס מדהים שארע עמי בשבוע זה: כיום שני למדיתי את הגמרא בתחלת מסכת ברכות (ו): "מי בכנס ירא ה' שמע בקול עבדו אשר הלך חשכים ואין נגה לו" - אם לדבר מצוה הלך נגה לו, ואם לדבר הרשות הלך אין נגה לו. "יבטח בשם ה'", 'מאי טעמא? משום דהוה ליה לבטח בשם ה' ולא בטח'. מיד לאחר מכן נדמון לי לעסק בדבר מצוה, וכשחזרתי ללמודי, קבלתי טלפון שבו הודיע לי איזה עסק של דבר הרשות. הצייר הטוב הזכיר לי את דברי הגמרא, שבדבר מצוה אפשר לעסק, אבל בדבר הרשות ראוי לבטח בשם ה', ולהמנע מלעסק בזה על חשבון הלמוד, ואם הולכים לעסק בזה "אין נגה לו"...

אך הצייר הגרר עדי והלכתי לעסק באותו דבר הרשות. כשחזרתי מאותו עסק, קבלתי טלפון מבהל מבני ביתי שבו הם אומרים: "בא מחר הביתה, הבת הקטנה נחבלה בפנייה!"... רציתי מהר לבית, והודעתי לשמוע מה ארע עמה, וכך הוה מעשה:

היא ישבה ליד תנור הבשול - שהכבד שלו עצום מאד ונעמד על מקום לא יציב, באפן זמני בלית ברירה - ואחיה ישב על דלת התנור הפתוחה, ולפתע התנור התהפך עליה באפן שראשה וכל גופה נכנסו לתוך התנור, וכל כבד התנור נשען על גבה של הילדה הקטנה הזאת בת השלוש.

נדחמתי לראות את הנס הגדול שהיא לא נמחצה מהתנור כבד המשקל הזה, שאלו היא היתה ישבת קצת אחרת - התנור היה פוגע בפניה ויכול היה להיזקק לה מאד - אבל הקב"ה ברחמי שמר אותה וסבב שהיא תקנס לתוך התנור...

כ'זכר ליציאת מצרים, נפער לה חתך בסנטה, וברוך ה' לא נעשה לה שום נזק יותר מזה. אודה ה' על הנס הגדול הזה שהציל את בתי ואת בני שישיב על דלת התנור, ואתה על שפלטתי את עסק התורה, שאלו הייתי עוסק בתורה, לא הייתי צריך לספנה ולנזק הזה כדי לבא על ידו לאהבת ה', כי כבר הייתי בא לאהבת ה' מהלמוד.

י. ש. ירושלים

משיחותיו של מורינו ראש הישיבה שליט"א

מי לעולם לא יהיה בן חורין?

שעל כן אמר הקב"ה שאין לזה תקנה, אלא על ידי שכלם ישתעבדו ויקראו עבדים כנ"ל. וזה מוכח בפסוקים הפותחים את פרשתנו, שבהם מובאים שמותיהם של בני האמהות בתחלה: "ראובן שמעון לוי ויהודה", "יששכר זבולן ובנימין", ורק לאחר מכן מובאים שמותיהם של בני השפחות: "דן ונפתלי גד ואשר", ללמד שהזרז לזלזל בבני השפחות, וזו היתה סבת גלות מצרים.

"ויהי כל נפש יצאי ירך יעקב שבעים נפש" - כלם כנפש אחת לבד מיוסף - "ויוסף היה במצרים", שאותו הם לא הכלילו ביניהם, וסברו שהוא צריך להשאיר במצרים לתמיד. ומדוע? כי הם לא הסכימו עמו בכך שמלכתחלה הוא קרב את בני השפחות, ובשביל זה הם הרחיקו אותו יחד עמיהם.

לעבד יש עבד?

ולפי זה יבאר דברי הירושלמי. הנהגה ידוע שהמצוה הראשונה שבני ישראל נצטוו במצרים היתה מצות 'קדוש החדש' [בפרשת בא], אבל לפי הירושלמי (ראש השנה ג) המצוה הראשונה שנצטוו בני ישראל [כבר בפרשת וארא] היתה לצאת לחרות ולשחרר את עבדיהם.

וכך דורש רב שמואל בר רב יצחק את הפסוק: "וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצוהם אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל מארץ מצרים" - "על מה צונו? על פרשת שלוח עבדים". הינו, שבלשון הפסוק מוכח שהיה כאן צווי לבני ישראל, והירושלמי מסביר מה היה צווי זה - לצאת לחרות ולשחרר את עבדיהם.

הירושלמי מוסיף שדברים אלו הולכים בשיטת רבי הילא, שאומר שבית המקדש הראשון נחרב על פרשת שלוח עבדים. וכדברי הנביא ירמיהו (ירמיה לו): "לכן כה אמר ה' אתם לא שמעתם אלי לקרא ררור איש לאחיו ואיש לרעהו, הנני קרא לכם

"ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרים". מובא במדרש (פסיקתא רבתי): 'לפי שהיו השבטים מזולזין באחיהם בני השפחות לקראם 'עבדים', אמר הקב"ה, מה אעשה להם שיכבדו זה את זה? אורידם לשעבוד מצרים, וכאשר יצאו ממצרים ישבו באותו הליה ויאמרו כלם 'עבדים היינו'!

ולכאורה, הרי השבטים כבר שבו בתשובה על חטאם, וקבלו על עצמם את מרותו ואת דעתו של יוסף לכבד את בני השפחות? אלא שמצינו בפרשת ויחי שעדיין תשובתם לא היתה שלמה, ולא האמינו בשלמות בגדלתו ובצדקתו של יוסף, שהרי חשדו בו שניקם בהם על שמכרוהו. כמו שכתוב:

"לו ישמנו יוסף והשב ושיב לנו את כל הרעה אשר גמלנו אתו", וכן החשיבו את יוסף כעשו חליה, שנאמר בו: "וישטם עשו את יעקב".

כי אמנם הם שמעו מיוסף שהוא מוחל להם, ואמר: "ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי מכתם אתי הנה כי למחיה שלחתי אלהים לפניכם", אף על פי כן חששו שעתה יתעורר בו רגשות של נקמה.

כי כך טבע האדם, שאפלו שמח לחברו על מה שצער, ככל זאת אחרי שנים רבות מסגל להתעורר בלבו שנאה ורצון לנקם בו, כי מדת הנקמה טבועה עמוק בלבו של האדם. והשבטים חשדו ביוסף שגם לו יש מדות רעות כאלו.

הבו מרחיק לבת...

ובניהם, הדור הבא, הרחיקו לכת וישבו על חטאי אבותיהם הראשונים, וחזרו לזלזל בבני השפחות. וזוהי סמיכות פרשת 'ויחי' ל'שמות', כלומר: מה גרם לשעבוד בני ישראל במצרים האמור ב'שמות'? הולול שנותר בלבם כלפי יוסף שחשדו בו בסוף 'ויחי' שניקם בהם, שמפך התדרדרו בניהם וישבו לחטאם הראשון לזלזל בבני השפחות,

דרור נאם ה' אל התרב אל הדבר ואל הרעב ונתתי אתכם לועזה לכל ממלכות הארץ". לפני חרבן הבית הסכימו תחלה בני ישראל לבקשת הנביא לשחרר את עבדיהם, אבל מהרו לחזור ולהשתעבד בהם. ועל כך הודיע אותם ה' יתברך שלא אהיה אדון עליכם להצילכם מכל ממלכות הארץ, ולא תהיו ראויים לחרות ותגלו. וכל הפרענויות שהיו כבושות עד עתה אקרא להן דרור. וכך מובא גם באיכה רבתי: "צלתה יהודה... ומרב עבדה - אמר רבי אהא. על שהיו משתעבדים בעבד עברי".

ובאמת על זה אומר הירושלמי מיד: 'הברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר'. כי מיד אחר מתן תורה נצטוו על פרשת עבדים: "ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם"; "ואלה" מוסיף על הראשונות,

שכבר הזהרו על כך במצרים, ועכשו חוזר ומזהירם על כך שלא ישבו לכסלה לשעבד עבדים שלא כדיו. וזה תמוה מאד, איזה עבדים היו לבני ישראל במצרים בזמן שהם עצמם היו עבדים העובדים עבודת פרה?

אלא שגם במצרים היו להם עבדים - ואלו בני השפחות - שהיו בני הנגזרות משתעבדים בהם בעבדים, וזהו להם משה לקים בהם מצות עבדים. ומיהו מצות עבדים? שאם לקחו עבד עברי, ושתחרר אחר שש שנים, ואם לקחו שפחה יקחו אותה לאשה, או לו או לבנו. "כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם" - כל יהודי הוא עבד ה' ולא עבד לעבדים, ולכן צריך להוציאו לחרות מלעבד לאדם.

רחמנות על כל פה דיה
 וכמו שכתוב בפרשת משפטים: "וכי ימכר איש

את בתו לאמה... אשר לא יעדה...". האדון מצוה לשא את האמה לאשה שלא תהיה שפחה, כי אז תהיה מפקרת ואף אחד לא יתחנן אותה. לכן הוא בעצמו צריך להתחנן אותה ולהפך אותה למשפחתו, ואם לא אליו בעצמו אזי "לבנו ייעדה" - ישדך אותה לבנו. וזה מה שעשה אהרן הכהן, שלקב מבנות פוטיאל לאשה לבנו אלעזר; וגם יעקב איבנו כשעבד אצל לבן, נשא את בלהה וזלפה השפחות ושחררם.

וזה מה שמוכא ב'לקוט אלביחאני', שבני ישראל נצטוו לשלח את עבדיהם להפשי, מכיון שכל עוד אדם משעבד את אחיו העברי או אפלו אינו מסיע לו לצאת לחרות, הוא אינו זכאי להיות בן חורין, ואינו מאמין בתכלית יציאת מצרים, וענשו מדה כנגד מדה.

גדולי הדור מתקוטטים!?

וירא בסבלתם", הוא ראה את הסבה שגרמה לעם ישראל לסבל את השעבוד. ובתחלה ראה "איש מצרי מכה איש עברי מאחיו", ולמחרת הבין מדוע מגיע לבני ישראל שיכו

השפחות, כי הם החיו את כלם בשונה ולא הערימו לקים את הגזרה בבני השפחות, ובשכר זה מהם נולד הנואל - משה רבנו. "ויגדל משה" - נתגדל בדעתו. "ויצא אל אחיו

"ויאמר מלך מצרים למילדת העברית... אם בן הוא והמתן אתו... ותיראן המילדת את האלקים... ותחיינן את הילדים". יוכבד ומרים תקנו את חטא הזולזול בבני

מתיקות ההתפסות בקרבן פסח...

ראובן ושמעון מגיעים לבית המקדש להקריב קרבן פסח. בלבן של ראובן התעוררה תרעומת וכעס גדול על שמעון, וטען עליו שקנה את הכבש המבחר שהוא רצה לקנות. ובגללו הוא הוצרך לבוא לבית המקדש עם קרבן דל. ובדרך הוא התקוטט על כך עם שמעון.

כשהגיעו לבית המקדש, כבר נטרפה דעתו של ראובן עליו מרב כעסו, ולכן טעה וסבר שלא יוכל לעשות כעת את קרבן הפסח, משום הלכותיו המרבות, ולכן פנו שרקבנו יהיה לשם שלמים.

אך כששחט הכהן את הקרבן הדל של ראובן, לקח את דמו והסביר על ידו לראובן ושמעון שדם הבמה מלמדנו לשמור

האם נתחשב בכנותו הראשונה של ראובן בעת שחיטת הקרבן, וקרבנו יחשב לשלמים, או שנתחשב בכנותו השנייה וקרבנו יחשב קרבן פסח?
ההסבר המלא לציור והתשובה לשאלה במאמר:
'גלה את פנימיותך האמתית!'

רבנו של עולם, זכנו לעסק בתורתך לשמה בלב מלא ורצוף בירתך ובאהבתך ועל ידי למודינו תעורר את לבם של כל הרחוקים ממך לאהבתך וליראתך והישיבים לדרך הישר והטוב. ומחל להם ולנו על כל החטאים והפשעים שחטאנו ושפשענו נגדך.

וזכנו מעתה לעבדך באמת, ביראה ובאהבה, ונשמח אותך ואת ברויךך תמיד, ולא נתגאה על חברנו ועל בני ביתנו, ונקים 'מענה רב' ישיב תמה' - שנתנך את בנינו במאור פנים ובאהבה, ועל ידי זה הם ימנעו מחמה וכעס זה על זה - ואף חמתך תשוב מעלינו, ותכניע את כל שונאי ישראל שמלאים עלינו בחמה, ועליהם תשפך את חרוךך ולנו תביא את גאלתך השלמה במהרה בימינו, אמן סלה.

שבני השפחות הם עבדים, ומי אתה שתהיה שופט עלינו ותעקר את המקבל בידנו?!

"ויירא משה ויאמר אכן נודע הדבר, איזה דבר נודע? והו מה שכתוב 'ואביב שמר את הדבר' - שעדין החטא הזה בידם שהם מזולזלים בבני השפחות, שבגין כך התעתד יוסף למלוכה - מפני שהגן עליהם, [ונאת עיני מלוכתו שמר יעקב בלבנו].

וזה שמפרש רש"י: 'עד עכשו הייתי תמה, מפני מה רק ישראל משעבדו, עכשו אני רואה שראויים הם לכך'.

נמצינו למדים כמה עלינו להזהר בכבודו של כל אחד מישראל, ובפרט כאשר הוא שונה ממשפחתנו ומעדתנו, שאז צריך משנה חירות בכבודו; וכך נצצל מגזרות ופרענויות כשעבוד מצרים ושוואות שבאו בעקבות שנתת חנם, וזהו הפתח שבו נוכל לצאת מהמנהרה הארכה והחשוכה שבה אנו תועים כבר קרוב לאלפים שנה.

אותם - כי, 'ויצא ביום השני והנה שני אנשים עברים נצים', זה דתן ואבירם בני ראובן, שהיו שוטרים והשתעבדו בבני השפחות. שבזה הבין משה שפכת סבל השעבוד הוא מפני הסבל שעושים השוטרים שמבני האמהות לבני השפחות, בכך שמשעתעבדים בהם.

לעקור את המסרת?!

ובל נדמה בדתנו שדתן ואבירם היו אנשים פחותים, שכן המדרש (מאור האלה) אומר: "'שני אנשים עברים נצים', אנשים - גדולי הדור'. אלא שהם פסקו להלכה שצריך לשעבד את בני השפחות. והתורה קוראת את דתן ואבירם 'עברים', לרמוז את חטאם שהחשיבו את בני השפחות כאנשים הרחוקים מהם, שבאו מ'עבר' הנהר. ואפשר להמליץ: אל תקרי עברים ב-ב' אלא ב-ו', כי מי שמתקוטט עם חברו הוא עור בשכלו. 'ויאמר מי שמך לאיש שר ושפט עלינו' - דתן ואבירם טענו: מקבל בידנו מאבותינו

גלה את פנימיותך האמתית!

יעלו על מזבחה פרים", כלומר שרק 'או' - הינו, כאשר יש לאדם כוונה נכונה ולב נשבר - הקב"ה רוצה בקרבנותיו, ולא באופן שמביא קרבנות ללא כוונה הלב.

ובמזמור זה דוד מלכנו אומר: "הסתר פניך מחטאי וכל עונתי מחה", ומבקש: "השיבה לי ששון ישעך ורוח נדיבה תסמכני", כדי ש'אלמדה פשעים דרכיך' - אני מבטיח לך שאם תשיב לי את רוחך הטובה אני ישיב אנשים בתשובה אליך, 'וחטאים אליך ישובו'. אני אלמדם קל וחומר: שאם למלך דוד חטא יש תשובה, כל שכן שלהם יש תשובה.

אחר כך מבקש, שעל ידי זה 'הצילני מדמים אלקים' - אצצל שלא אהרג ושללא יהרגוני, כי כלם יעשו תשובה. עוד מבקש בזה שאצצל מדמים רעים, כלומר, שלא אשפוך דם של הקרבנות על מזבחה באופן לא טוב - הינו, שלא אהשב מחשבות לא נכונות בעת הקרבת הקרבנות - אלא אכון בכל קרבן שיהיה לשמו ואת כל הכוונות הנכונות. 'כי לא תחפץ זבח ואתנה עולה לא תרצה', אתה לא רוצה זבח הים ואת החלב עצמם, אם הם באים בלי מחשבה.

מה החלטת בסוף?...

והגמרא דנה, לפי מה נחשב לבעל קרבן הפסח, שבעת שחיסתו חשב שיהיה קרבן זה לשם שלמים, ובאחת העבודות הקאות כגון לשם פסח - האם נאמר תפס לרשון ונלך לפי מחשבתו הראשונה, או שגלך גם לפי מחשבתו האחרונה? רבי מאיר אומר תפס לרשון ראשון, ועמך סברתו היא: שמה שאדם חושב בתחלה זה מעיד על מהותו ומקומו,

החסד של דמו ובשרו שהוא 'שלם' בגופו. וכן אמרו חז"ל (ת"ר טו), ששלמים הם מלשון שעושים שלום בין הקב"ה, הכהן והבעלים. ומזה אנו למדים שצריך להודות בהקרבת קרבן שלמים על שיש לנו את ה'שלמות' הזו - שיש לנו את הקב"ה ששומר עלינו, ואת הכהן שמלמדו דעת, ושיש לו את חיי עצמו. וכשמקריבים קרבן פסח, עלינו לזכר במיוחד את החסד שה' שמר על בריאות גופנו ודמנו בשנות גלות מצרים והוציאנו משם; שעל זה אומרים הלל על קרבן פסח.

ואדם שמערב וחשב בקרבן פסח מחשבות של שלמים - שהם מחשבות על חסד הבריאות בחיי היום יום, במקום לכוון במיוחד על הבריאות ושלמות הגוף והנפש שנתן ה' לאבותינו ביציאת מצרים - זה לא עלה לקרבן פסח, כי כל קרבן צריך להיות מכוון לעצנו שלו בדוקא: שלמים לשם שלמים, פסח לשם פסח, וכן חטאת לשם חטאת.

קרבן החטאת של דוד

ומצינו בדרך מלכנו, שברגע שנתן הנביא חזיחו, מיד התנדד. ובודאי מיד הביא קרבן חטאת על זה, ועליו אמר את המזמור: (נא) "בוא אליו נתן הנביא... הרב כפני מעוני ומחשתי טהרני", ושם הוא אומר: "כי לא תחפץ זבח ואתנה עולה לא תרצה" - אף על פי שהביא בעצמו קרבן.

וממשיך ומפרש: "זבחי אלהים רוח נשברה, לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה", הינו שרק באופן כזה שאדם בא לפני ה' בלב ובכוח נשברה, אזי ה' רוצה בקרבנו. כמו שממשיך ואומר: "אז תחפץ זבחי צדק עולה וכליל, אז

'ויאמן העם וישמעו כי פקד ה' את בני ישראל וכי ראה את ענינם ויקדו וישתחו... ויפגעו את משה ואת אהרן... ויאמרו אליהם ירא ה' עליכם וישפט אשר הבאשתם את ריחנו בעיני פרעה ובעיני עבדיו לתת חרב בידם להרגנו'. בתחלה עם ישראל האמינו לדברי משה, ולאחר מכן כשראו שהשעבוד הכביד עליהם - התרעמו שוטרי בני ישראל על משה ואהרן.

ובדומה לזה כל אחד מעמנו לפעמים הוא מקבל על עצמו ללכת בדרך הישה כגון לותר לחברו, ולאחר מכן הוא שומע בקול היצר ומשנה את דעתו לרעה.

והנה, נחלקו בגמרא (פסחים טז), האם אומרים תפס לשון ראשון או תפס גם לשון אחרון - לגבי אידם שמביא קרבן פסח, ובעת שחיסתו כגון שיהיה הקרבן לשם שלמים, כגון משום שהיה כעס בלבנו, ולכן שער בדתו שלא יוכל לקיים בעת את הלכותיו המרבות של קרבן הפסח, לכן כגון שיהיה הקרבן הזה לשלמים, ובאחת העבודות הקאות - כגון בעת וזיקת דמו - שנה את דעתו, וחזר לכוון שיהיה הקרבן לשמו של קרבן פסח.

וכידוע המחשבה קובעת בקרבן - כי אף על פי שבכל מקום המחשבה לא מצטרפת למעשה, בכל זאת בקרבן המחשבה קובעת, משום שעקר הקרבן הוא רק המחשבה. ועל מעשה הקרבנות לבדו הקב"ה אומר שאינו צריך לזה, כמו שכתוב: "האוכל בשר אבירים ודם עתודים אשתה?! אלא שהקב"ה רוצה את המחשבה שנתשב בעת הקרבת הקרבן. וכשאדם מקריב קרבן שלמים, עליו לזכור את

והקב"ה מסתפל על המקום שבו האדם אוהו קעת, וכמו שגאמר בישמעאל: "באשר הוא שם". לכן העקר הוא מחשבתו הראשונה של האדם, ולפיה קובעים.

אבל לפי רבי יוסי הולכים גם לפי לשון אחרון, ועמק סברתו היא: שיש ביד האדם לשנות את מחשבתו, ולכן, אמנם מחשבתו הראשונה בודאי נתפסת, אבל גם מחשבתו השנייה נתפסת, ויש להתחשב בשניהם. ולמעשה, מאחר שאחת המחשבות היא שלא לשמה, הקרן נפסל.

וישטת רבי מאיר נבעה ממדת האמת התקיפה שהלך עמה, שעל כן בחן מהו מקומו האמתי של האדם. וכמו שמצינו שרבי מאיר התפלל שאויביו ומותו, מפני שהתנהגו במדות רעות ורדפו אותו, אבל אשתו התנהגה במדת הרחמים, ואמרה לו, שיתפלל עליהם שיחזרו בתשובה וישתטאיהם כלה.

קפדא על מה?

והגמרא (קדושין ב) מספרת, שאחרי פטירת רבי מאיר, רבי יהודה לא הסכים להכניס את תלמידיו של ר' מאיר - שהם תלמידי שמאי - לבית המדרש, משום 'שקנטרנין הם', היינו שהלכו בדרך של קפדא.

ורבי מאיר בעצמו בסוף ימיו הלך בדרך של הלל הזקן - דרך של רכות, כי ראה שאי אפשר ללכת בדרך של קפדנות. כמו שמצינו שכשאלישע בן אבויה פרק על, הזכיר לו רבי מאיר את רבי עקיבא - שגוה הזכיר לו את הדרך הרכה של ר' עקיבא, כי רק בדרך של רכות אפשר להשיב חוטאים לדרך הישר.

אבל רבי יהודה חשש מתלמידי רבי מאיר, משום שהם המשיכו ללכת בדרך קפדנות. והסבה שהלכו בדרך כזאת, היא משום שצריך שיהיו גם אנשים שהולכים בדרך של קפדא בהלכות, כדי לשמור על הכשרות, וכדומה,

ולא לותר ולהעלים עין חלילה בעניני הלכות; אבל לא השתמשו בקפדא חלילה על ה'גברא' - לבעוס על הגריות - אלא היה להם קפדא רק על ה'תפצא', הינו בדיני תורה והלכות.

לא לערב גברא בחפצא...

וכל אחד צריך להזהר בזה שלא לערב את ה'גברא' עם ה'תפצא', כלומר שיזהר שלא יבא מתוך קפדא בהלכה לקפדא על הבריות, ושלא יכשל בהלבנת פנים שנחשב כשופך דמים (ב"מ תה).

נמצא, שרבי מאיר סובר 'תפס לשון ראשון', מפני שרצונו האמתי של האדם מתגלה במחשבתו ובדבריו הראשונים. כי רבי מאיר טוען, שאף אם אחר כך אדם משנה את דעתו - אמנם עשה בזה תשובה - אבל עדן לא השתנה הפנימיות שלו, ועליו לעבד על זה כמה שנים לשנות את פנימיותו, וכלי האי ואולי, ישתנה פנימיותו.

ההכרח לאגד נסחאות קדם הלמוד...

ברכו בתורה הינו שלא ברכו את הנסח של החכם השני, ובהו נעשו מריבות בין זה לזה; לכן תקן רב פפא לומר את כל הנסחאות. והו טעות שהשטן מטעה את בני האדם, שכל אחד מניק רב את ה'עדה' וה'דעה' שלו, ואינו מוכן לסבל שיטות שונות משלו.

לא יהיה הלמוד פחות ממאכלים

וצריך להשכיל, שכשם שאדם מחבב מאכלים גם אם הם של עדה אחרת, כי משרתו היא רק להרגיש בחכו את ערבות המאכל; כך בשיטות שללמוד התורה ובפסקי ההלכה, צריך לחבב גם את השיטה של החבר ולא רק את שיטת עצמו.

שלכן רב פפא תקן לברך קדם הלמוד את הנסחאות של כל השיטות, ולומר 'והערב נא' - כדי להשכיל ולרצות בלמוד רק לטעם את ערבות ומתיקות דבר ה', שעל ידי זה נקבל גם את שיטת חברנו, ולא נריב זה עם זה, כדי שלא נהיה ככלל 'לא ברכו בתורה תחלה', שבסבת זה יצאו לגלות, אלא נמליך את חברנו עלינו.

של שתי השיטות - כדי לרעע בזה ברוך לכל השיטות.

ורב פפא לא חשש בזה משום ברכה לבטלה, ואף על פי שיהי אפשר לכאורה למצא לזה פתרון, שיום אחד נברך 'לעסק בדברי תורה', וביום השני נברך 'והערב נא', וביום השלישי נברך 'אשר בחר בנו', ובהו לא נבא לכלל חשש ברכה לבטלה; ככל זאת רב פפא לא חשש ופסק דוקא שבכל יום נברך את כל הברכות, ומדוע?

כי כל התורה באה ללמדנו מדות טובות, כמו שאמר הלל 'דעילך סאני לחברך לא תעביד - זהו כל התורה כלה'. לכן, ראוי קדם הלמוד לעשות מעשה שבו נגלה חבוב לזולת ולישיתו, ולכן נברך את הנסחאות של כל השיטות.

ובפרט משום שהבין רב פפא שהעון 'מפני שלא ברכו בתורה תחלה' פרושו, שיתכן שלמעשה הם פן ברכו על התורה, וכוננת חז"ל היא שהטאו בכך שכל אחד ברוך רק את הנסח שהוא אחז כמותו, שהו הפרוש שלא

רב פפא שיטתו היתה לעשות פשרות, ולבני הדעות איזו ברכה מכריעים בברכות התורה הכריע: 'הלךך נמרניהו לכולהו' (ברכות יא: בגרסת הראשונים), וכך נפסק להלכה שאומרים את כל נסחאות הברכות.

ויש להבין, מדוע רק בברכות התורה אומרים 'הלךך נמרניהו לכולהו', ולא אומרים פן במחלוקות אחרות שיש מקום לומר זאת גם בהם?

אלא, משום דהנה אמרו חז"ל (גרים פא) שעם ישראל יצאו לגלות מפני שלא ברכו בתורה תחלה, וזה משום שכשאלם לומד תורה הוא בא בעצם להדבק בה' על ידי העסק בדבריו הקדושים, לכן לפני הלמוד צריך להתנהג במדות טובות. וכמו שאמרו שצריך לעשות צדקה לפני התפלה, כך לפני הלמוד צריך 'לברך' 'לרעע ברוך' לפני ה' ולפני הזולת.

מה עם ברכה לבטלה?!

ועל כן פסק רב פפא, שעל הברכות שלפני הלמוד צריך דוקא לברך את נסחאות הברכות

מאמר השבוע - תשובה של מדות טובות...

עלינו לעשות תשובה בכל יום - שזוהי מצוה מראוורתא - ובהזכרת י"ג מדות של רחמים הקב"ה מכפר לנו על עונותינו, כי שאנו מזכירים לפני ה' את מה שהוא אמר שהוא בעל מדות טובות כאלו, אזי הקב"ה מתנתן במדות אלו ומכפר לנו.

והקב"ה רוצה שנוכיר לפניו את מדותיו, משום שהוא אוהב את החבר הזה שאנו מכירים לפניו את מה שהוא עושה, כמו שרצונו שנביא לפניו את דם הקרבתו, כדי להביא בזה את רמת הים שהוא נותן בנפשו. וכשאנו נופלים אפים, עלינו לחשב שבוהו אנו כנפטרם, ואין לנו שום ישות, שעל ידי זה ה' מכפר על עונותינו.

עצות מהותיות מדבש

- א. עשן הקרבת העלה מעלה לריח ניחוח לפני ה' מלמדנו, שאף אם נכשלנו בדבורים אסורים שגורמים ריח רע להכל פינו, בכל זאת אם נעשה תשובה, יעלו תפלותינו, למודינו ומצוותינו לרצון לפני ה', קשען הקרבות שעולה לרצון לפני ה' על אף ריחו הרע.
- ב. למוד תורה עם אהבת מלמדנו, לבותיהם של הרחוקים מדרך בדבורים אסורים שגורמים ריח רע להכל פינו, בכל זאת אם נעשה תשובה, יעלו תפלותינו, למודינו ומצוותינו לרצון לפני ה', קשען הקרבות שעולה לרצון לפני ה' על אף ריחו הרע.